

Svar på Eva Tawasolis och 21 andra ledamöters motion om att Vanda ska räkna ut sitt ekologiska fotavtryck

VD/5831/00.02.00.03/2025

TeA/SP/KH/AV/NI/LA/VS/JK/SE/SS

Eva Tawasoli och 21 andra ledamöter lämnade in följande motion i enlighet med fullmäktiges arbetsordning:

I juni 2025 publicerade Sitra en utredning¹ som beskriver en praktisk metod för att mäta det ekologiska fotavtrycket på samma sätt som koldioxidavtrycket. Beräkningen baserar sig på biodiversitetsekvivalenten (BDe), framskrider i fyra steg och kan även tillämpas på kommunerna.

Vanda har redan ställt upp det ambitiösa målet att vara naturpositiv år 2030. Staden genomför naturutredningar och handlingsplaner för betydande naturområden, men nästa betydande steg är att systematiskt beräkna det ekologiska fotavtrycket och koppla det till ekonomiska beslut och upphandlingsbeslut.

Exempel på detta finns redan i andra städer: Tammerfors har beräknat det ekologiska fotavtrycket för sin stadsorganisation och Esbo har inlett ett eget projekt om det ekologiska fotavtrycket. Vanda kan dra nytta av dessa erfarenheter och använda den metod som utvecklats av Sitra och Jyväskylä universitet.

Beräkningen av det ekologiska fotavtrycket synliggör naturkonsekvenserna av stadens verksamhet och upphandlingar också i värdekedjorna. Det ger ett verktyg för att rikta åtgärder dit där nackdelarna är störst och där man genom åtgärder kan få till stånd den mest betydande positiva effekten. Beräkningen stärker beslutsunderlaget och stöder direkt Vandas mål att vara naturpositiv 2030.

Vi som undertecknat motionen föreslår att Vanda:

1. börjar beräkna det egna ekologiska fotavtrycket,
2. rapporterar resultaten till stadsfullmäktige årligen tillsammans med koldioxidavtrycket,
3. använder informationen i planeringen av stadens strategi, budget och upphandling.

Arbetet kan genomföras stegvis: till exempel först med ett begränsat pilotprojekt och sedan utvidgas till hela stadens verksamhet. På så sätt kan Vanda bli en föregångare i Finland som fattar beslut på ett naturpositivt sätt som bygger på information.

Källa: Suomalaisten luontojalanjälki (finländarnas ekologiska fotavtryck)
<https://www.sitra.fi/julkaisut/suomalaisten-luontojalanjalki/#menetelmat>

Stadsfullmäktige 25.8.2025§ 33

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade ta upp ärendet till behandling och sända fullmäktigemotionen till stadsstyrelsen för beredning.

Stadsmiljöns verksamhetsområde konstaterar följande som sitt svar:

Det ekologiska fotavtrycket beskriver hur stor skada exempelvis en kommun orsakar den biologiska mångfalden. Det ekologiska fotavtrycket är ett relativt nytt mått och dess metodik utvecklas kontinuerligt. I Finland utvecklas mätare och metoder för det ekologiska fotavtrycket bland annat vid Jyväskylä universitet.

Det ekologiska fotavtrycket kan mätas med många olika mätare. PDF (potentially disappeared fraction of species) är en enhet för det ekologiska fotavtrycket som beskriver risken för global artförlust – det vill säga den potentiella andelen arter som riskerar att dö ut till följd av de drivkrafter som pådriver olägenheter för naturen. De fem drivkrafter bakom utarmningen av naturen som definierats av den internationella panelen IPBES är 1) mark- och havsanvändning samt förändringar i dessa, 2) användning av naturresurser, 3) klimatförändringen, 4) föroreningar och 5) invasiva främmande arter.

Biodiversitetsekvivalenten (biodiversity equivalent, Bde) är ett mått som härletts ur PDF och som möjliggör globala jämförelser. Detta mått används i Sitras publikation Suomalaisten luontojalanjälki (Finländarnas ekologiska fotavtryck). Skadan på naturen kan dessutom mätas till exempel genom den potentiellt försvunna andelen arter (regional PDF), förlusten av genomsnittlig artrikedom (MSA) och hektar med naturvärden.

Vandas ekologiska fotavtryck har testberäknats år 2024

Vanda stads ekologiska fotavtryck har testberäknats med den modell som utvecklats av Jyväskylä universitet som en del av Sitowises projekt Luontojalanjälki (Ekologiskt fotavtryck) år 2024. I projektet beräknades det ekologiska fotavtrycket för 13 kommuner runt om i Finland som deltog i projektet. Vid beräkningen av det ekologiska fotavtrycket användes två olika systemmodeller (cut-off och APOS), som skiljer sig åt i hur avfall och återvinningsbara material hanteras i beräkningen. Resultaten för det ekologiska fotavtrycket har dessutom presenterats som resultat på kort sikt (100 år) och på lång sikt (≥ 1000 år). Det ekologiska fotavtrycket fördelas på 12 olika ekosystemskador och enheten som användes var PDF. De kategorier som ingick var el, fjärrvärme, separat uppvärmning, övrig olja och bränslen, trafikbränslen, byggnad och livsmedel. I den Sitra-utredning som nämns i fullmäktigemotionen fanns däremot kategorierna mat, energi för boende, trafik och övrig konsumtion.

Tolkningen och vidareutnyttjandet av resultaten från pilotprojektet konstaterades vara utmanande och den använda metoden kräver fortsatt utveckling. Utifrån materialet kan man allmänt konstatera att de mest betydande skadekategorierna i alla kommuner som deltog i pilotprojektet var kopplade till markanvändning och klimatförändring. Vandas ekologiska fotavtryck per invånare låg på medelnivå jämfört med de andra pilotkommunerna. Ekosystemskador kopplade till klimatförändringen utgjorde en stor del av det totala ekologiska fotavtrycket. Utifrån resultaten var det svårt att säga om Vandas ekologiska fotavtryck är "bra eller dåligt" och hur det förhåller sig till de andra kommunerna som deltog. Liknande utmaningar i tolkningen av resultaten rapporterades också av flera andra kommuner som deltog i projektet.

Behoven av att utveckla den metod som användes i pilotprojektet gäller särskilt datans noggrannhet, metodens förenhetligande och dess användbarhet. Beräkningen kräver lokala datamaterial, till exempel mer detaljerad information om markanvändning och kommunala upphandlingar, för att resultaten ska beskriva de verkliga effekterna. Dessutom bör det ekologiska fotavtrycket integreras i beslutsfattandet

med hjälp av tydliga anvisningar och verktyg. Utveckling av kommunikation och utbildning är väsentligt: resultaten måste presenteras på ett tydligt sätt, till exempel med grafisk visualisering.

De viktigaste lärdomarna från pilotprojektet var att beräkningen av det ekologiska fotavtrycket fortfarande befinner sig i ett utvecklingsskede och att alla drivkrafter och kategorier bakom utarmningen av naturen inte kunde beaktas. Till exempel invasiva främmande arter och vissa av markanvändningens effekter lämnades utanför granskningen. Tolkningen av resultaten är utmanande, och de ger inte underlag för exakta slutsatser om Vandas eller andra städers situation eller inbördes jämförelser. Utifrån projektet kan det ekologiska fotavtrycket i framtiden bli ett betydande verktyg, men metoden kräver fortsatt utveckling och nationella riktlinjer innan den kan tas i omfattande bruk. För att utveckla en jämförbar mätare är det viktigt att samarbeta med andra städer och kommuner.

Det är också viktigt att klargöra om beräkningen ska göras på kommunal nivå (konsekvenser för naturen i hela Vandaområdet) eller baseras på stadsorganisationens verksamhet. Ett ekologiskt fotavtryck på kommunnivå kan användas för att kommunicera en helhetsbild av stadens naturpåverkan, medan mätning på organisationsnivå fokuserar på stadens egna möjligheter till påverkan och styr praktiska åtgärder.

Vad görs i Vanda nu och i framtiden för att mäta olägenheter för naturen

Icke-försämring av naturen i markanvändningen

Med målet att nå naturpositivitet år 2030 och den modell för icke-försämring av naturen som kopplas till detta, har Vanda stad gjort kompensation av olägenheter för naturen och ekologisk kompensation till en central del av markanvändningsplaneringen. Vanda är den första staden i Finland som i alla nya detaljplaner ställer krav på att de olägenheter för naturen som uppstår genom byggande ska kompenseras. Kompensationen genomförs i enlighet med bestämmelserna om ekologisk kompensation i naturvårdslagen (NVL 9/2023, 11 kap.).

När arbetet för naturpositivitet går vidare är målet att inte bara följa upp och ersätta olägenheter för naturen i planprojekt, utan också i både naturliga och byggda naturtyper samt i andra delar av stadens verksamhet, till exempel inom infrastrukturbyggande. Dessutom är målsättningen att börja utveckla en preliminär naturbokföring, så att förändringar i naturen kan följas och man kan säkerställa att naturens tillstånd som helhet inte försämras utan stärks.

Vanda deltar också i ett samarbete mellan Finlands tio största städer, där en aktuell översikt sammanställs över hur naturens tillstånd följs upp och definieras i dessa städer, samt där en gemensam syn och gemensamma slutsatser tas fram om användningen av hektar med naturvärden som mätare i naturpositivitetsarbetet. Arbetet färdigställs under år 2026.

Gemensam utveckling av hur företagens naturpåverkan bedöms

I början av 2026 startade projektet KYLKI – Kaupunkiseutu ja yritykset luontoposiitivisuuden kirittäjinä (Stadsregionen och företagen som drivkraft för naturpositivitet). I projektet samarbetar Vanda stad, Laurea, Metropolia och Finlands miljöcentral för att stödja huvudstadsregionens företag och näringsliv i omställningen mot naturpositiv verksamhet och för att hjälpa städerna att bli mer naturpositiva. Många företag upplever att de behöver mer kunskap om sin naturpåverkan samt mer kompetens och verktyg för hur skadliga effekter på naturen kan undvikas, minskas och kompenseras.

Projektets mål är bland annat att utveckla modellerings- och analysverktyg som gör det möjligt för företag och städer att bedöma och minska verksamhetens påverkan på den biologiska mångfalden och det ekologiska fotavtrycket. Under projektets gång kombineras internationella bästa praxis för att bedöma det ekologiska fotavtrycket med lokala innovationer, såsom forskning som gjorts vid Jyväskylä universitet, metoder som utvecklats i LUONTOLAS-projektet vid LAB-yrkeshögskolan och Lappeenranta-Lahtis tekniska universitet, samt innehåll från utbildningar som genomförts av Suomen ympäristöopisto SYKLI. Målet är att stärka förutsättningarna för hållbar affärsverksamhet hos företagen och att stödja städernas strategiska beslutsfattande.

Upphandlingar

I det dokument med strategiska mål och riktlinjer för Vandas upphandlingar som för närvarande tas fram kommer det att fastställas mål och riktlinjer som rör upphandlingarnas naturpåverkan. Serviceenheten för upphandlingar följer aktivt utvecklingen inom beräkningen av ekologiska fotavtryck på upphandlingsområdet. För närvarande finns det dock inga beräkningsmodeller som lämpar sig för upphandling och som samtidigt är tillräckligt exakta och allmänt använda. Inom vissa upphandlingskategorier (särskilt livsmedelsupphandlingar) finns det gott om vetenskapsbaserad information om livsmedelsproduktionens naturpåverkan. Den befintliga kunskapen utnyttjas redan nu i Vanda. I upphandlingarnas beredningsskede bedöms olika hållbarhetsaspekter som är relevanta för upphandlingen. Biologisk mångfald är en av de aspekter som bedöms. För varje betydande upphandling utvärderas om den har naturpåverkan och hur denna påverkan kan styras genom upphandlingskriterier. Till exempel har Vanda krävt FSC-certifiering för träbaserade produkter och ställt krav på hållbara fiskprodukter i upphandling av måltidsservice.

Tillsammans med måltidsserviceproducenterna strävar Vanda också efter att minska klimat- och naturpåverkan från den offentliga måltidsservicen. Vanda stad har anslutit sig till modellen Green deal för cirkulär ekonomi, som syftar till att minska livsmedelssystemets miljöpåverkan. När det gäller naturpåverkan är målnivån för år 2030 att naturpåverkan från den mat som serveras i daghem, skolor och läroanstalter har kartlagts och att åtgärder för att minska denna påverkan har genomförts. Målnivån för år 2035 är att naturpåverkan från den serverade maten minskas och att genomförandet av åtgärderna följs upp.

SDG-arbete och förhandsbedömning av beslutens konsekvenser

Natur och biologisk mångfald är en del av FN:s mål för hållbar utveckling (SDG, Sustainable Development Goals). I Vanda bedrivs SDG-arbete på stadsnivå och personalens heltäckande kompetens inom hållbar utveckling stärks bland annat genom workshoppar. I workshopparna reflekterar deltagarna över hur deras eget arbete påverkar alla mål för hållbar utveckling, inklusive eventuella naturpåverkan. På så sätt kan man diskutera hur eventuella negativa effekter kan minimeras och positiva effekter stärkas.

I Vanda utvecklas också för närvarande processen för förhandsbedömning av beslutens konsekvenser. Ett av de delområden som bedöms är ekologiska effekter, och detta inkluderar en bedömning av beslutens eventuella naturpåverkan. Förhandsbedömningen av beslutens konsekvenser kommer att piloterats under 2026.

Sammanfattning

Att mäta Vandas naturpåverkan och att integrera resultaten i verksamhetsplaneringen är viktigt. Vanda följer utvecklingen av beräkningsmetoder för ekologiska fotavtryck och bedömer möjligheterna att

använda metoden när beräkningssättet och formerna för hur resultaten presenteras har etablerats. Om Vanda tar i bruk beräkningen av ekologiska fotavtryck måste metoden vara sådan att resultaten kan jämföras både mellan finländska kommuner och gärna även globalt. Utöver de åtgärder som nämns i svaret skulle en systematisk beräkning av det ekologiska fotavtrycket kräva ytterligare resurser. Vanda stad har inte resurser att utföra beräkningsarbetet själv, utan arbetet skulle behöva köpas som en tjänst.

Stadsstyrelsen 26.1.2026 § 27

Förslag av biträdande stadsdirektören för stadsmiljöns verksamhetsområde:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge Eva Tawasoli och de 21 andra ledamöter som undertecknat motionen stadsstyrelsens svar i enlighet med verksamhetsområdets förslag, och att
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom

Behandling:

Under behandlingen av ärendet föreslog stadsstyrelseledamoten Eve Rämö, understödd av stadsstyrelseledamoten Hanna Valtanen att ärendet återremitteras för ytterligare beredning.

Ordföranden konstaterade att man måste rösta om saken och gav följande förslag på omröstning: de som understöder fortsatt behandling av ärendet röstar ja, medan de som understöder att ärendet sänds tillbaka för beredning röstar nej. Omröstningsförslaget godkändes.

Vid omröstningen gavs 12 ja-röster (Roininen, Niikko, Nummela, Kivimäki, Aura, Hakala, Kasonen, Kaukola, Räsänen, Strohm, Abdi, Tammi) och 3 nej-röster (Demiri, Valtanen, Rämö). Ordföranden konstaterade att behandlingen av ärendet fortsätter.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Stadsfullmäktige 23.02.2026

Stadsstyrelsens förslag:

Stadsfullmäktige beslutar anteckna stadsstyrelsens svar för kännedom.

Bilagor:

- Eva Tawasolis och 21 andra ledamöters motion om att Vanda ska räkna ut sitt ekologiska fotavtryck
- Vantaan luontojalanjälkilaskenta, Sitowise 2024

Anvisningar för sökande av ändring: 2.1. Besvärsförbud

Närmare information:

Annina Vuorsalo, miljöplanerare, tfn 040 595 4212
(fornamn.efternamn[at]vantaa.fi)

Vanda
